
Wieloznaczność w języku i tekście

Katarzyna Wojan | Wydział Filologiczny, Uniwersytet Gdański

Na dział *Wieloznaczność w języku i tekście* złożyło się osiem artykułów tematycznych przygotowanych pod moim kierunkiem, w głównej mierze przez doktorantów Uniwersytetu Gdańskiego uczestniczących w seminarium otwartym prowadzonym w roku akademickim 2016/2017 na Filologicznych Studiach Doktoranckich; tylko jeden tekst jest pióra mojej byłej studentki, obecnie pracownika naukowo-dydaktycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Rozległe spektrum tematyczne zaproponowanego cyklu zajęć obejmowało złożone zagadnienia semantyki – wieloaspektowe relacje semantyczne homonimii i polisemii ujawniające się w języku naturalnym na wszystkich jego poziomach, w przestrzeni interlingwalnej, w tekście, jak również problemy polisemiczności dzieła artystycznego. Zaznaczyć należy, że kwestie niejednoznaczności należą do najczęściej, a zarazem najszerzej dyskutowanych w literaturze przedmiotu, zaś delimitacja zjawisk homonimii i polisemii – do najbardziej kontrowersyjnych. Rzeczy te od starożytności zajmują umysły semantyków, leksykografów, traduktologów, logików, filozofów i innych naukowców. Żywo omawiane i dyskutowane podczas seminariów dylematy semantyczne stały się dla słuchaczy studiów inspiracją do przeprowadzenia różnorodnych badań własnych mieszczących się w obszarach ich zainteresowań, a następnie zaprezentowania uzyskanych wyników w postaci artykułów naukowych.

Uczestnicy seminarium otwartego cechowali się niejednakowym stopniem przygotowania filologicznego, również wachlarz ich zainteresowań naukowo-badawczych był nader szeroki. Ta różnorodność predylekcji i wyspecjalizowania okazała się wielkim bogactwem, bowiem seminarzyści dostrzegali problemy językoznawcze i semiotyczne w obszarach i sferach często dość odległych poznaniu przeciętnego młodego filologa. Ujawnione przez doktorantów pasje i samodzielnie wytyczone pola badawcze były zdumiewające.

Wielowymiarowy i – w wielu wypadkach – interdyscyplinarny charakter semiotyki znajduje odzwierciedlenie w szerokim wachlarzu zagadnień podejmowanych artykułach zawartych w niniejszym numerze czasopisma. Publikowane tu teksty prezentują różne perspektywy badawcze od strictly językoznawczej – przez translatoryczną – po psychologiczną i muzykologiczną. Wśród grona autorów znaleźli się logopedzi, neofilolodzy (angliści, polonista, rusycystka, sławistka, iberystka), dziennikarka, historyk oraz muzykolog (wielu z nich posiada podwójne studia). Te, z pozoru tylko odmienne, środowiska badaczy łączą wspólne cele: po pierwsze, odkrywanie wzajemnych zawiłych relacji panujących w specyficznym związku „człowiek i jego język” jako klucz do poznania i zrozumienia istoty człowieczeństwa; po drugie, humanistyczne dzielenie się tymi ujawnionymi prawdami.

Obiektem analiz początkujących badaczy stały się tu: metafory pojęciowe w nazewnictwie statków powietrznych i wyposażenia Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych (dociekania Karola Plichy), polisemia konstrukcji słowotwórczych na przykładzie derywatów z formantem *-acz* (analizy Agaty Skupin), stopień identyfikacji znaczeń paronimów i umiejętność ich zastosowania przez studentów i absolwentów kierunków transport i informatyka na Politechnice Gdańskiej oraz kierunku logopedia na Uniwersytecie Gdańskim (badania empiryczne Darii Róg). Ponadto prowadzono etymologiczne rozważania na temat źródeł wieloznaczności pojęcia *dyskurs* w językach: polskim, rosyjskim i angielskim (kwerendy Marty Noińskiej), rozpatrzono techniki i strategie stosowane w przekładach wieloznaczności i homonimii w tekstach różnego typu (poszukiwania Macieja Kalisza). Analizą semiotyczną objęto też przekazy muzyczne w świetle koncepcji dzieła otwartego (przemyslenia Damiana Binkowskiego). Nie pomięto też nurtującego glottodydaktyków i przekładowców zjawiska *faux amis*, opisanego tu jako polsko-hispańska homonimia międzyjęzykowa (badania Agaty Zamorskiej). Wyjątkowym opracowaniem jest studium przypadku, którego autor – Krzysztof Hryckowian – podejmuje tematykę definiowania derywatów słowotwórczych i wyrazów wieloznacznych przez osobę niepełnosprawną intelektualnie w stopniu lekkim. Opisy językoznawcze zawarte w tym artykule mają bowiem wymiar nie tylko analityczny, ale także – co niezwykle cenne – aplikacyjny.